

Human IT

Tidskrift för studier av IT
ur ett humanvetenskapligt perspektiv

En utsträckning i varken tid eller rum

av Per-Olof Ågren

Institutionen för informatik vid Umeå universitet

[Per-Olof Ågren](#)

En recension av *Undo – The web novel*

<http://www.actlab.utexas.edu/~bison/novel/>

Många är vi som har fascinerats av den virtuella världen. Vad är det som lockar till virtuella miljöer? Snabbheten i informationsöverföringen? De multimediala effekterna? Inte för min del. Människors aktiviteter på nätet; gemenskapandet? Att visualisera det osynliga? Ja, hellre det.

Men det finns också en viktig och fascinerande, men lite bortglömd aspekt: en enkel funktion som finns i många virtuella miljöer: ångra. På engelska: *Undo*. Det är en funktion som gör att den senast gjorda aktiviteten görs ogjord. Tänk att som kirurg få göra ett felaktigt snitt ogjort eller att som bilförare göra en påkörning ogjord.

Att kunna göra gjorda dumheter ogjorda är emellertid förbehållet virtuella miljöer. Och så heter också en webroman som precis färdigställts på nätet: *Undo*. En händelse som ser ut som en tanke.

I en essä i tidskriften *Arena* (nr 6/96) skriver litteraturvetaren Johan Svedjedal om Internet betraktat som bibliotek, och om litteratur på nätet. Där funderar han över frånvaron av hypertextromanen: skönlitterära internettexter, länkade till varandra, utan handlingstrådar och samlande perspektiv, som han föreställer sig en sådan roman. Det kan bli lysande litteratur, skriver han, men också lika ostadigt som ett höghastighetståg.

Undo är det främsta formexperimentet för internetromankonsten jag hittills har sett. Lysande eller ostadigt? Varför betrakta dem som motsatser?

"Bison" - nätidentiteten för en doktorand vid University of Texas - skickade ut en

förfrågan på nätet om att bidra med texter till en webroman. Bidragen finns nu hoplänkade på ett ickehierarkiskt sätt - så klart! - men inte samlade så att de enkelt kan nås i en helhet. Snarare är de fragmentariskt och till synes godtyckligt sammankopplade. Det ska vara, menar denne bison, ett detektivarbete att läsa *Undo*.

Syftet med romanen var inledningsvis att bidragen skulle berätta om en persons - G:s - resa på nätet, en slags reseberättelse där läsandet i sig också innebär en resa till olika websidor. Nu skrevs inte alla bidragen i den formen; på nätet är direktiv inte nödvändigtvis till för att följas.

Någon läsordning är inte förutbestämd, men det finns en karta över romanen (dock utan webadresser). Kartan är ovärderlig i läsandets resa, och den liknar till förväxling en geografisk karta över USA - vad nu det betyder.

Bisons influenser till denna roman är bland andra filosofen Georges Bataille (och hans kritik mot stora systembyggen), William S Burroughs (och hans cut-up-teknik) och - framför allt - Jack Kerouac (och hans febrila sökande).

"Det finns ingen destination, endast rörelse", är *Undos* motto.

Undo kan också liknas vid episodfilmer som exempelvis *Short Cuts* av Robert Altman; ett antal mer eller mindre fristående episoder som visas i en till synes godtycklig ordning. Eller - med avseende på innehållet - som en filosofisk resa ... la Robert Pirsigs *Zen och konsten att sköta en motorcykel*.

Men skillnaden mellan *Undo* och de olika referenser man kan komma på inom film och litteratur är att i *Undo* bestämmer läsaren ordningen. Att se *Short Cuts* innebär att episoderna trots allt levereras i den ordning Altman bestämt. Läsandet av *Undo* är en resa i sig. Att läsa om Pirsigs resa i *Zen och konsten att sköta en motorcykel* kan göras i hängmattan.

Snarare bör *Undo* liknas vid sådana installationer som involverar åskådaren - där själva konstverkets framträdande förutsätter åskådaren.

Och innehållet? Vad kan ett antal nätmedborgare bidra med i romanväg? Utöver olika egenförfattade episoder för huvudpersonen G blandas citat från musiker som Lou Reed och John Coltrane med citat från närmast litteraturhistoriska klassiker.

Gemensamt för dessa citat är att de bidrar till att metaforiskt förstå detta under (-liga, -fundiga, -bara, -skattade) Internet. Utifrån Milnes *Nalle Puh* ska Internet förstås som en dimma som kan bli genomskinlig, och den lycka den upplever som känner terrängen:

"[Rabbit said] 'Everything looks the same in a mist. Have you noticed it, Pooh?' Pooh said that he had. 'Luckily we know the Forest so well, or we might get lost,' said Rabbit half an hour later and gave the careless laugh which you give when you know the Forest so well that you can't get lost." En längtan att navigera till en oupptäckt kust uttrycks med flera citat från Melvilles *Moby Dick*. Till exempel:

"'Ah, noble ship,' the Angel seemed to say, 'beat on, beat on, thou noble ship, and bear a hardy helm; for lo! the sun is breaking through; the clouds are rolling off - serenest azure is at hand.'"

Övergripande kan man tolka *Undo* som att Internet erbjuder en vision om en efterlängtdad annan värld att försvinna till. Bland annat citeras den visionäre förromantikern och samtidskritikern William Blakes *The book of Urizen*:

"They lived a period of years, they left a noisom body to the jaws of devouring darkness. (...) The remaining sons of Urizen, beheld their brethren shrink together, beneath the Net of Urizen, perswasion was in vain. (...) So Fuzon call'd all together, the remaining children of Urizen, and they left the pendulous earth. They called it Egypt, and left it."

De egenhändigt författade inslagen tenderar att i högre utsträckning handla om författarnas egna liv på nätet; olika sätt att förstå sig själv i en virtuell värld, som avatar. Som i följande text, där tid är nu, där berättelsen skapas i rörelsen och där längtan efter att bli oåtkomlig, oändlig, är stark.

"As I followed G, I came to realize that where e had been, and where e was going was not important. I had a story lodged in my movement. The movement was the story. And if there was identity anywhere, it was in those links. So that no one, no God, no cookie could trace me or unpack me. I became infinite."

Lägg märke till hur huvudpersonen G framställs som en könsneutral varelse; med pronominet "e" ersätts både "he" och "she". I andra sammanhang ersätter "hir" både "him" och "her". Att behandla deltagare som könsneutrala varelser blir vanligt framför allt i sådana virtuella gemenskaper där det inte är möjligt att identifiera något kön hos deltagarna.

En ofta förekommande föreställning i *Undo* om att leva på nätet är att ständigt och febrilt jaga något, navigera, söka efter - ja, vad? Det gör detsamma. Eftersom man inte vet vad man söker, blir sökandet det enda viktiga. "We are like ships continually navigating over new and the same waters. It is always water, and it is never the same water." Mindre förekommande i romanen, men starkt uttryckt, är skrällen för att förlora sig i alla de identiteter man skapar på nätet, över att inte finna sig själv igen:

"Sometimes in her worst fantasies she remembered the documentaries she saw on the cloning of the sheep 'Dolly' and shivered at the possibility of finding herself endlessly multiplied in cyberspace. Would she find herself back or would she lose herself completely when meeting her doubles?"

Så vill *Undo* att vi ska förstå livet på nätet. Ständigt i rörelse. Cyberspace ska inte förstås som ett rum, och tiden är ointressant; nuet är allt. Så vad menas med oändlighet, att vilja bli oändlig? En utsträckning, men varken i tid eller rum. Vad är det? *Undo* reser filosofiska frågor.

Har *Undo* något slut? Jo, på romankartan finns The End utmärkt. Men när man klickar sig dit nås man av: "File not found". Något slut finns inte. Resan fortsätter.

Läsningen av *Undo* börjar på adressen <http://www.actlab.utexas.edu/~bison/novel/>

